

Тема: Київська держава за часів правління Ярослава Мудрого (1019-1054 рр.)

Мета уроку:

- ознайомити учнів зі змінами, що відбулися в Київській державі за часів правління Ярослава Мудрого, розглянути зовнішню та внутрішню політику, з'ясувати значення діяльності князя для розвитку давньоруської держави;
- розвивати в учнів навички роботи з джерелами інформації та на їх основі робити певні висновки про історичні факти і події; складати хронологічну й текстову таблицю, оцінювати внесок у розвиток держави видатних історичних діячів;
- виховувати повагу до видатних історичних осіб і шану до минулого України, інтерес до історії минулого свого народу та поважне ставлення до культурних надбань українців.

Тип уроку : формування нових знань, умінь, навичок.

Обладнання: підручник, контурна карта, презентація, роздатковий матеріал.

Очікувані результати: після цього уроку учні зможуть:

- складати характеристику князя Ярослава Мудрого як особистості й державного діяча;
- показувати на карті територію Київської Русі за князя Ярослава Мудрого;
- визначати наслідки його зовнішньої та внутрішньої політики;
- навчатися визначати роль і місце особи в історії;
- удосконалити навички роботи з джерелами інформації, уміння аналізувати й узагальнювати матеріал, робити висновки, висловлювати власну точку зору.
- вдосконалювати логічне мислення, зв'язне мовлення;
- виховувати повагу до видатних історичних діячів, почуття гордості за минуле свого народу.

Хід уроку:

- I. Організаційний момент.
- II. Актуалізація опорних знань.
- III. Мотивація навчальної діяльності.
- IV. Вивчення нової теми.
- V. Підсумки уроку. Оцінювання учнівських досягнень.
- VI. Домашнє завдання.

Хід уроку:

I. Організаційний момент.

Активізація уваги учнів.

Друзі, сьогодні в нас незвичайний урок, бо ми маємо продемонструвати, що знаємо і вміємо. Цілком природньо, якщо ви відчуваєте хвилювання. Нехай побороти хвилювання вам допоможе девіз сьогоднішнього уроку: Зібратися разом – це початок, Триматися разом – це прогрес, Працювати разом – це успіх.

Г. Форд

Усім бажаю успішної роботи на уроці!

II. Актуалізація опорних знань

Вчитель. Дидактична гра «Естафета ідей»

На попередніх уроках ви ознайомилися з життям і діяльністю князя Володимира Великого.

Для того, щоб перевірити, як ви засвоїли цю тему проведемо «естафету ідей». На хвилинку закрийте очі. Перенесіться в часи Київської Русі. Уявіть себе літописцями, давайте створимо перелік корисних справ князя Володимира, які він зробив у період свого правління. Пригадайте і запишіть їх на кольоровому папері, на вашому столі. За допомогою цих корисних справ ми з вами зможемо відкрити головні ворота до стародавнього міста Ярослава Мудрого.

Відповіді учнів.

Вчитель.

Ви правильно визначили корисні справи князя. Сьогодні ви дізнаєтеся про князя Ярослава, який своїми справами примножив здобутки князя Володимира.

Оголошення теми уроку та очікуваних навчальних результаті.

- Сьогодні ми розглянемо тему: "Київська Русь за часів правління Ярослава Мудрого"(записати тему уроку).

ІІІ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вчитель.

На сьогодні кожен з вас буде на протязі уроку заробляти собі бали. За правильно виконані завдання я буду оцінювати вас одним срібником –3 бали.

Проблемне питання: По закінченню вивчення навчального матеріалу ви повинні будете відповісти на запитання:

- Чому Ярослава в народі назвали Мудрим?

Це запитання «ключ» від Золотих воріт, які ми зможемо відкрити в кінці уроку. Тож давайте більш детально познайомимось з часами правління князя Ярослава Мудрого.

ІV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1.Міжусобна боротьба між синами Володимира Великого. Утвердження Яроослава в Києві.

Міжусобна боротьба — незлагодa, внутрішній розбрат, війна між якими-небудь суспільними групами або особами в державі.

Завдання для учнів:

- Переглядаючи відео, вставте пропущені слова в тексті.

Перегляд відео

Перевірка результату роботи учнів.

Запитання вчителя.

- Чи важкий шлях пройшов Ярослав Мудрий до київського престолу?
- Чи можна було б уникнути братовбивчої війни ? Як?

Висновок

Завдяки таланту політика й сильній волі Ярославу вдалося закріпитися на київському престолі.

2. Внутрішня політика

Вчитель:

Але мудрість Ярослава

Вся була в його ділах

І державнім будівництві

Владі, устрої, судах. *(на слайд)*

Розповідь вчителя.

Розуміючи значення Києва як політичного і духовного центру Русі, Ярослав приступив до грандіозної розбудови міста. Великий князь задумав перетворити руський стольний град на другий Константинополь - столицю могутньої держави, яка суперничала б з Візантією.

Територія нового граду зросла в сім разів порівняно з дитинцем Володимира. У цих межах місто в основному й розвивалося наступні 200 років. Довжина міського валу (14 м висоти і 30 м ширини в основі) становила 3,5 км.

Окрасою міста стали Золоті ворота - головний в'їзд до нього. Під час в'їзду до столиці треба було заплатити мито. Чимало науковців схиляються до думки, що дерев'яні стіни для захисту від пошкоджень були захищені листами міді. Кожен, хто прибував до Києва в сонячний день, бачив яскравий блиск Золотих воріт. Ярослав Мудрий розбудовував не тільки Київ, а й інші міста Русі: Чернігів, Переяслав, Володимир Волинський, Турів. За його правління виникли Корсунь, Богуслав, Юр'їв. *(показати на карті міста)*

На початку свого князювання Ярославу довелося докласти чимало зусиль для захисту Русі від нападів печенігів. Продовжуючи справу батька, він зміцнював південні кордони своєї держави і «ставив міста по Росі». Проте печенізькі орди змогли подолати ці укріплення і в 1036 р., як розповідає літописець, прорвалися до Києва. *(на слайді дата та мініатюра битви)*

Робота з документом (підручник параграф 7 ст. 54)

«ПОВІСТЬ МИНУЛИХ ЛІТ» ПРО БИТВУ КНЯЗЯ ЯРОСЛАВА З ПЕЧЕНІГАМИ БІЛЯ КИЄВА

«А коли ж Ярослав перебував у Новгороді, то прийшла йому вість, що печеніги стоять, обложивши Київ. І Ярослав, зібравши воїв многих, варягів і словен, прийшов до Києва і ввійшов у город свій.

А було ж печенігів без числа. Ярослав тоді виступив із города, приготував до бою дружину. І поставив він варягів посередині, а на правій стороні киян, а на лівім крилі — новгородців, і стали вони перед городом. А печеніги почали йти на приступ, і зступилися вони на тім місці, де ото є нині Свята Софія, митрополія руська бо тоді це було поле поза городом. І сталася січа люта, і ледве одолів під вечір Ярослав, і побігли печеніги в різні боки, і не знали вони, куди втікати, і ті, втікаючи, тонули в ріці Ситомлі, а інші — в інших ріках. І так погинули вони, а решта їх десь розбіглась і до сьогодні.»

Запитання до документа.

- 1) Де відбулася битва?
- 2) Яким був результат битви?

Завдання на контурній карті.

Позначте на контурній карті місце та дату битви князя Ярослава з печенігами.

Розповідь вчителя.

На місці перемоги над печенігами в 1036 р. князь Ярослав у 1037 р. звелів закласти храм на честь Софії — Божої премудрості. Так піднісся у височінь Софійський собор. (на слайді фото собору)

Побудований візантійськими архітекторами. Величні й гармонійні форми Софії Київської, увінчаної 13 куполами, урочисто-святкове її внутрішнє оздоблення, яке прикрашалось мозаїками та фресками з сцен життя святих та свіцьких сюжетів. Він був однією з найбільших будівель свого часу.

Ірининський монастир у місті Ярослава було засновано у 1030-х роках одночасно із Георгіївським храмом. Названо монастир та головний храм було на честь небесної покровительки дружини Ярослава Мудрого Інгігерди (у хрещенні Ірини) - Святої Ірини. досить великий багатобаневий храм у візантійському стилі. Приблизно в 1051 чернець Антоній на схилах Дніпра,

заснував чоловічий монастир – сучасна Києво-Печерська лавра, що стало центром культурного життя Київської Русі.

Завдання для роботи в групах.

За допомогою розповіді вчителя і сторінок підручника 55-56 складіть «Асоціативний куш» Культура за правління Ярослава Мудрого (

Висновок: За свою багатовікову історію всі пам'ятки архітектури пережили навали ворогів, пограбування, часткові руйнування, ремонти і перебудови.

3. “Руська правда” – перший звід давньоруського права.

Розповідь вчителя

Налагодження внутрішнього життя було неможливим без регулювання суспільних відносин. Мається на увазі не тільки наявність обов'язків, але і наділення кожного громадянина правами. Як ви думаєте над чим почав працювати Ярослав Мудрий? **Закон.**

-Що таке закон?

Закон- встановлене найвищим органом державної влади загальнообов'язкове правило, яке має найвищу юридичну силу

Колективна робота над завданням

Розв'яжіть ребус, у якому зашифровано назву єдиного збірника законів держави часів Ярослава (**на слайді ребус «Руська правда»**)

«Руська правда»- перший звід писаного давньоруського права. До збірника входило 18 статей, у яких зазначалося, як карати за ті чи інші злочини.

Перегляд відеоролика «Руська Правда»

Завдання :

- Про що розповідає нам «Руська правда»?

Відповідь учнів.

Робота з документом

На вашому столі знаходиться старовинний документ, з текстами статей «Руської правди».

Метод « Займи позицію»

-Уявіть що ви живете в Київській дердаві, 1ряд уявіть що ви князі та члени княжої дружини, 2ряд вільні люди, 3ряд смерди та холопи.

-Чи справедливо захищали ваші інтереси?

Висновок: Упорядкування законодавства засвідчили намагання Ярослава піднести Русь на рівень найрозвинутіших країн тогочасної Європи

4. Зовнішня політика князя

Вчитель. Ярослав Мудрий приділяв особливу увагу зовнішній політиці. Що ж робив князь для піднесення Київської Русі на міжнародній арені?

Завдання для учнів:

- За допомогою підручника (параграф 7 сторінка 56-58) заповнити схему «Зовнішня політика Ярослава Мудрого»

Відповіді учнів.

Запитання вчителя:

- Чи зміг князь розширити кордони держави?
- Чому Ярослава назвали тестем Європи?

Висновок: Зовнішня політика Ярослава відзначалася послідовністю й миролюбністю, вона сприяла зміцненню міжнародного становища держави, зростанню її авторитету.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Вчитель.

Отже, давайте спробуємо відкрити браму Золотих воріт за допомогою експрес – оцінювання «Історичний орнамент: так чи ні».

1. Першим збірником законів на Русі була Салічна правда.
2. Митрополитом Київським було обрано Іларіона.
3. Дочка Ярослава Мудрого Анна стала дружиною французького короля.
4. Князь Ярослав Мудрий вороже ставився до освіти.
5. Основною святинею Києва був Києво-Печерський монастир.
6. 1036 р. Ярослав розгромив половців.
7. Князь Ярослав Мудрий заснував першу на Русі бібліотеку.
8. Остаточо Ярослав утвердився у Києві в 1016 р.

9. Місто Ярослава розміщувалося в тих же кордонах, що і місто Володимира.

10. За правління Ярослава Мудрого було розпочато будівництво Софійського собору.

11. Ярослава називали «тестем Європи».

12. Золоті ворота- головний в'їзд до Києва, були виготовлені із золота.

Розповідь вчителя:

Отже, наші старання допомогли відчинити Золоті ворота. Останнє наше завдання – це відкрити браму ключем, який є нашим проблемним питанням:

- Чому Ярослава в народі називали Мудрим?

Відповідь учнів.

V. Підсумки уроку. Оцінювання учнівських досягнень.

Заключне слово вчителя

Ярослав мудрий помер у віці 76 років в 1054 році. Ярослав Мудрий князував у Києві 35 років. Мармуровий саркофаг з рештками князя та його дружини Ірини стоїть в Софіївському соборі. Ми, як його нащадки можемо пишатися ним. У 2008р. Україна серед багатьох історичних постатей різних часів у проекті «Великі українці» обрала на перше місце Ярослава Мудрого. За мудрість, честь і славу цієї особи в Україні створена державна нагорода «Орден Ярослава Мудрого», для нагородження громадян за визначні заслуги перед Україною в галузі державного будівництва, розвитку економіки, науки, освіти, культури, мистецтва, охорони здоров'я, за благодійницьку, гуманістичну та громадську діяльність. Ці факти свідчать про те, що українці не забувають, а шанують діяльність князя Ярослава Мудрого.

VI. Домашнє завдання: § 7, заповнити контурну карту, вивчити історичні поняття.

СЛОВНИК *(Робота над формуванням історичних понять)*

Міжусобна боротьба — незлагодa, внутрішній розбрат, війна між якими-небудь суспільними групами або особами в державі.

Закон- встановлене найвищим органом державної влади загальнообов'язкове правило, яке має найвищу юридичну силу.

«Руська правда»- перший звід писаного давньоруського права.

Собор – головна чи велика церква у місті; головна церква у монастирі.

Графіті – написи та малюнки, видряпані на стінах та архітектурних деталях давніх будівель, посудинах та інших предметах, що їх знаходять під час археологічних розкопок.

Мозаїка – техніка прикрашення підлоги та стін, за якою на цементну основу у визначеному порядку викладаються невеликі кольорові шматочки каменю або скла – смальти.

Фрeска — живопис на вологій штукатурці, одна з технік настінного малярства.

Чернець (ченець) – віруюча людина, котра зреклася звичайного світського (мирського) життя на користь служінню Богові.

Митрополія – церковно-адміністративний округ, яким завідує митрополит.

Митрополит – вище звання православних єпископів

Єпископ – вищий духовний сан у християнській церкві.

Лавра – назва великого православного чоловічого монастиря, у своїй діяльності підпорядкованого безпосередньо вищій церковній владі.

Монастир – комплекс будівель і споруд, призначених для проживання монахів, відправлення ними релігійних обрядів, навчання тощо.